

אקדם

• ידיעון האקדמיה ללשון העברית אלול התשנ"ה

ועדה חדשה באקדמיה: הוועדה למונחי התחבורה

נשיא האקדמיה פרופ' משה בר-אשר שיבח את יוזמתו של שר התחבורה לבנות את הוועדה: "המעמד היום הוא שמחת העברית: שמהה על שיש מי שיחשב שצרכי לזמן לנכסת אנשי לשון ואנשי מקצוע. אני שמח שמשרד התחבורה נרתם למלאכה. קיבלנו ממן לא רק תמריך אידיאולוגי אלא גם תמריך חומרני. העבודה עם משרד התחבורה תוכל לשמש בניין אב לעובודה עם משרדי הממשלה האחרים. גדרון שמושוני, חבר הוועדה המכינה, הציג את סדרי העבודה בוועדה מנוקדות המבט של אנשי המקצוע: "הועודה תחולק ל团体-עדות וראשות. סכ. יבשה, אוורו. כל אחת מהועדות תוכל להתפצל ולעסוק בתחוםי משנה. סיום הדיון בחלק מן הנושאים בתוקף שנה הוא יעד סביר".

מנכ"ל משרד החינוך ב ביקור באקדמיה

בתאריך י"ב בניסן התשנ"ה (12 באפריל 1995) ערך ד"ר ממשון שושני, מנכ"ל משרד החינוך והתרבות, ביקור באקדמיה ללשון והשתתף בישיבת מערצת המילון ההיסטורי וביישיבת של מליאת האקדמיה.

בדבוריו במליאת שיבת המנכ"ל את עבודת האקדמיה: "אני מודה לכל מי שטוהר בעבודת האקדמיה. שר החינוך ואני מיחסים לעברית חשיבות מרובה וראויים באקדמיה נכס רב של חשיבות. חשיבותה של האקדמיה צרכיה מצויאת ביטויו גם בהיבט החומרני. יש להעמיד לרשות האקדמיה תקציב לכינון מסלול חוקרם לעובודה המדעית ובראש רושונה קידום המילון ההיסטורי. משרד החינוך מצא את התקציבים הדורשים לאקדמיה והראויים לה".

ד"ר שושני בישר שמשרד החינוך יעמיד לרשות האקדמיה תקציב הן לפיתוח בגין האקדמיה הן להחבות מספר החוקרים בה.

אנשים מקצוע בצד נציגים מן האקדמיה, והם יჩנו את המונחים בתחום התפתחותם ויערכו על פיהם מיליון. האחריות בתחום התחבורה והרגישות של השר לשzon העברית הן שהולידו את הצורך לעזרך מיליון מסדר". שר התחבורה ישראל קיסר הודה לאשימים על שנענו ובאו לישיבת הפתיחה של הוועדה: "התחבורה היא ענף מפותח מאוד בעל אופי מקצועי, וכך על פי כן המינוי המקצועי בתוכום לוקה בחסר. יש צורך במילון שיירוכזו בו כל המונחים בתחום התחבורה ושיכלול מפתח של ענפי התחבורה ושל כל המונגים. העבודה תיערך בתתי-עידות כדי שהייהה סייפה בידינו להוציא לאור בהקדם möglich שלם לכל ענפי התחבורה, ואש mach אם עללה הדבר בימי כהונתיبشر".

הועדה למונחי התחבורה היא פרי שיתוף פעולה בין האקדמיה ללשון למשרד התחבורה. הוועדה הוקמה ביוזמתו של שר התחבורה. הוא אף העמיד לרשות האקדמיה תקציב להפעלה. בשל היקף הנושאים שיידונו בה היא פעל במתקנות מוחדרת, ועובדתה תחולק לשולש ועדות משנה: יבשה, ים ואוורו. בתום העבודה יפורסם מיליון מקיף.

מצירת הוועדה: צביה זמיר. בו' באב התשנ"ה, 2 באוגוסט 1995, התקנסה הוועדה בכנסת לישיבת פתיחה חגיגית במעמד שר התחבורה ונשיא האקדמיה. פרופ' אפרים חזן, חבר האקדמיה ויור"ר היישיבה, פתח את המועד ו אמר: "שר התחבורה יזם ועה שתסדיר את המינוי בתחום זה. ישבו בה

מימין לשמאל: משה בר-אשר, ישראל קיסר, אפרים חזן

ירק בפניו או יرك בפניו
 לעיתים נדרשת האקדמיה לשפטו בסכסוכים בין אנשיים או בין האוצר לרשותו. לאקדמיה משוגרים תצלומי תמרורים ושלטים, ואנו נדרשים לעזור בפעניהם. פעמים מבקשים שnochova את דעתנו על לשונו של chova או על ניסוח שעה בדיון משפטי. האקדמיה נמנעת מהיות צד משפטי בעניין כלשהו, אולם אין היא מונעת טוב מבעלוי, אם מדובר במסירת מידע הנמצא בידה.

הנה מקרה לדוגמה: בחקירה הודה אדם שירק בפניו של המתלוון. עורך דין ביקש שהאקדמיה תקבע כי – על פי כליל הלשון – הדעת מרשו בעניין היריקה **בפני המתלוון** פירושה חד הוא: **ירקה בנסיבות המתלוון** (ולא על פניו ממש).

הספרות הלאומי – חידושים מיילים

אחד התחביבים הנפוצים במדינתנו הוא חידושים מיילים. אנשים רבים, מגודל ועד קטן, שולחים את ידם במלאת החידוש, מחדשים ומחדשים. האקדמיה לשון מתקבלת עצות למלילים חדשות. פעמים רבות החידוש המוצע נאה והולם, והוא מועבר לידיון בוועדות המקצועיות, ובעיקר לוועדה למיללים בשימוש כלל. אם התקבלה הצעה בועדה, היא תועבר לידיון במליאת האקדמיה.

פונים אחדים מותנדבים להגיש סיווג לאקדמיה בגין עקרונות לקביעות מונחים חדשים הכותבים מיצי להניג **תודיעש**: קביעת מונחים שיש בהם שתי מיללים או יותר בשיטת ראשית התבאות, ודגומותיו עמו: הטלפון ייקרא **חר'ר** (שח רחוק), הטלויזיה **טמ'יר**: תמונה מרוחק

המשך בעמ' 5
וכד'.

מינוי חדש באקדמיה

בקיץ תשנ"ה סיים ד"ר יוסי לשם את תפקידו כמרכז מיכון מז"א. בחודש אב תשנ"ה נתמנה גבי סמדר ברק לתפקיד זה.anno מachelim לה הצלחה רבה בעבודתה.

ערב לכבודו של פרופ' אלר罕נד

בקבלת הפנים שנערכה לכבודו הודה בהתרgestות פרופ' אלר罕נד למארכים על ארוג המעדן. הוא סקר בהרחבה את קוורטווי ואת קורות בני משפחתו ואנשי עירתו בתקופת השואה, והדגיש במיוחד את רישומה של הלשון העברית עליו ואת השפעתה הרבה בכל שלבי חיינו ולימודיו בתבי הספר השוניים.

פרופ' אלר罕נד קרא לנוכחים לשוקד על טיפוח השפה העברית והכריז כי הוא רואה חובה חדשה לעצמו לסייע לאקדמיה להשיג אמצעים כספיים כדי לחזק את פעולותיה לביצורה של הלשון העברית, שהיא גורם מרכזי בליקוד העם לעדותיו ולגלויותיו השונות.

המצוירות המדעית בשירות הציבור

במשל שunnerך בתשי"ג בקרוב חbar וуд הלשון על שמו של המוסד החדש, השיבו כל המשתתפים שאין לקרוא למוסד אלא בשם **האקדמיה ללשון העברית**, שהוא השם המביך את מלאו משמעותו של המוסד ושל תפקידו. כל נסיכון לתרגם את השם **אקדמיה** או למצוא לו תחליף –ណון לכישלון ועלול רק למעט את דמותו ואת סמכותו של המוסד.
על פי הדף מזוז "אקדמיה"?

"יש לכם גישה עברית לשם שרה?"
 האקדמיה מגישה לציבור סיוע גם בשמות. פונים רבים מבקשים חילופה עברית לשם משפחתם הליעזי. בהם זוגות העומדים להינשא או נשיר משרד החוץ לפני שליחות לחוץ לאזר. אולם האקדמיה מסיעית לא רק להמיר שם לועזי בשם עברי; לאקדמיה פונים אנשיים המתלבטים בין הרצון לקרוא לילדים על שם אדם יקר להם לבין הרצון להעניק לידם שם עברי מודרני (יש גם המনיחים את שאלתם בדף שנסוכה השאלה המשותפת בcourt). פונים נשלחות הצעות לשמות המזוכרים במשמעותם או בצללים את השם המבוקש. לעיתים, לאחר גישושים, מתרור שהפונה כבר בחר שם, ובעצם הוא זוקף רק לעידוד ולתמכה. במקרים אחרים הפונה מבקש את תמייתנו לשם שבחר כדי לשכני את בן הזוג. מכל מקום, ילדים ובני ישראל יכולים להתגאות בשם עברי למזהידין, פרי יעוצם של אנשי האקדמיה.

בקשות צנעות

לא תמיד יש בכווננו לספק את מבקשים של הפונים. כך, למשל, במקרה של כתבה ב-2: "שלום רב! אנחנו חוקרים את המילון. אנחנו מאוד רוצים לדעת את כל המילים בעולם. עם תשלח לנו במחטא ניסמת, תודה כתיה ב-2." [זה הכתיב במקורה].

"**איך נקרא הצ'ופץ'יק של הקומוקום?**"
 אחד מתפקידיה של המצוירות המדעית הוא מתן שירות לציבור. האקדמיה ייחודה קו טלפון מיוחד לפניות הציבור (מספרו: 02-617819).uko הזוהה מתקשרים בכל יום עשרים וחמשה עד שלושים שואלים בממוצע. בכל יום משיב לפונים תורן מן המצוירות המדעית. נוסף על הפניות בטלפון מותקים באקדמיה מכתבם רבים מהארץ ומוחוצה לה. לעיתים מתפקיד שאלות גם בפקס.

השאלות המגיעות למצוירות המדעית מגוונות ביותר. יש המתחבטים בסוגיית הכתיב חסר הינוך, יש השואלים שאלות בדקדק, בהגיה או במינוח, ויש המבקשים עזרה בניסוח מכתבם, ברכות, הזמנות לארועים וכו'. מפעם לפעם נדרש התורן לשמש שופט בהתערבות על שאלת לשון (ואפילו ללא לגבות "על מלצת זכייה" מן הזוכה בתערובת). לא מעט פונים קובלים על שיבוש לשון שנשימים באמצעות התקשורת, לעיתים בסערת רגשות ממש. אחד הכותבים אף הפליג וננה אליו בקריאה נרגשת: "**הנידון – הצלינו**" מבורות (והיידרדרות לשוניות)". במכבת עצמו הוא בקש – לא פחות – לבטל את המילים לו, **אילו ואלמלא**, היות שאין הן קיימות עוד, לטענתו, אלא במסגרת ספרותית. במכבת אחר הכותב מבקש שנפעיל להפסיק את השימוש בביטוי **לחזיק אכבעות** משום היוטו הקשור לאמונה הנוצרית.

מדובר אקדמיה?

שאלת ותיקה היא כיצד זה האקדמיה, הגו? המופקד על תקינות השפה העברית, דזוקה היא קרואה בשם שאינו עברי. תשובה לכך השואלים משמש ד"ר שערך פרופ' יגאל נאי בהיותו המזכיר המדעי של אקדמיה, ובו הסבר מפורט לבחירה בשם אקדמיה:
 כל שפה ולשון שואלת מיללים מלשונות אחרות ומשאללה להן מלשונה. מאות רבות של מיללים שנדרין, פרדים, איכר, פתגמים; וגם היום מוסיףם לשאל מיללים משפטות לעז: אופק, קווטב, אדייב, תה, שוקולד ועוד. שאלת המיללים הזורת היא תחילה טבעי, ולאחר שמאמצת המילה הזהה, דינה כדין מילה מקורית.

**תחבריר לשון המשנה מעת משה אוזר
מקורות ומחקרים ד – סדרה חדשה
הספר ראה אור בשיתוף עם
אוניברסיטת חיפה**

בספר תיאור מקיף ומפורט של תחבריר לשון ישנה סדי משנה על פי כתוב יד קאופמן (המאה ה-12, איטליה), כפי שההדריךו במפעל המילון ההיסטורי של האקדמיה לשון. השיטה התחברירית שננקטה היא עיקרה השיטה המסורתית, המוכרת, למיל פחות ולמי יותר, גם למי שאים בלשנים מומחמים, מתווך ניצול פוריותה ורעיוןותיה של אסכולות בלשניות מודרניות. חקר לשון חז"ל, שקיבל תנופה עצומה בעשרות השנים האחרונות לאחר ההכרה הכללית בחשיבותם ההיסטורית של כתבי היד הטוביים ('אבות טקסטים') של ספרות חז"ל, התרכו רבו בתורת ההגנה, בתורת הצורות ובambilנות; ואולם אך מעט נעשה בתחום התחבריר. הספר שלפנינו הוא הראשון לאחר ספרו של מיצ' סגל **דקוק לשון המשנה** (תרצ"ו) שעוסק במלוא היקפו של תחבריר לשון המשנה.

בספר נדונות סוגיות התחבריר העיקריות: מערכת הzonim של הפועל, המשפט הפוועל, המשפט הלא-פוועל על דגמייו השונים, התיאורים, הלואים. פרקים אחדים בספר מוחדים לדין מקין בסוגיות לשון נספנות: השילילה, השימוש בה"א הידיעה, האיחוי, הבראה והניגוד, המשפט החסר והבדלי השימוש בין כינוי הנגר לבניו הרמן. בסוף הספר מובאים מפתחות. האקדמיה לשון העברית ציינה את הוצאת הספר לאור בעבר מיוחד פתח פרופ' אברהם ד"ר חיימס א' כהן הרצה על התאמים הכנויים דר' הרום בלשון התנאים. חתם את הערב הפרופ' משה אוזר בדברי תשובה ובדברי תודה.

ביקורת על לשון פרסום גם בערוץ 2

תכניות או פינות בענייני לשון. חשיבות רבה מייחסים ברשות המשדרות לשון הפרסומות ותשדרי השירות. בקול-ישראל הנהיג אבא בנזיד שאין מshedrim פרסומות אלא בלא ביקורת של יו"ץ הלשון. על הכל זהה מפвидים עד היום, ואך כי מספר תשדרי הפרסומות גדול והולך, אין מקליטים פרסומות אלא אם כן קיבלת את אישורו של יו"ץ הלשון והוקלה על פי תיקוני. ערך לשון הפרסומות נעשית מותוך שמרה על הלשון התקנית, אך אין פסולים בה לשון עגה ולשון מדובר. מבחינים בין קטיעי קריניות צרופה, שבהם הקפדה רבה יותר, ובין קטיעים שיש בהם משחק שהוא חיקוי של לשון הדיבור, שבhem הרسن מותר מעט – לא בתחום המורפולוגיה, אלא בתחום הסנסן. למשל: שלילת הבינוי ב"לא" תשדר בפי ילדים או בקטע שכלו לשון דברו, כגון: "אני לא עוברת לגדידה אחרתי", אבל בקטע של קריניות צרופה ייאמר: "הגילדאה איננה מכילה צבעי מאכל". ישמעו מושפטים שלשונים לשון עגה שקופה לכל אזון, כגון: "בא לי מזרן קל-לי", אבל גם בהם יהנו מזון, כבונחיה האקדמי. כללים דומים מוגנים בלב. עורךים ושדרים שלשונים טוענה תיקון יותר משל חברי, מתבקשים להגיש את דבריהם ליעצי הלשון לעריכה ולניקוד מסייע. יעצי הלשון עומדים לרשות העורכים והשדרים בכל עת.

חשיבות מוחדת מיוחתת לפיקוח על הלשון של תכניות הילדים והנעור ברדיו, וכן הטקסטים הנכתבים למכונית האלה מוגשים בולם בקיימתו של יו"ץ הלשון. גם תחנת גלי צה"ל מקיימת את מדיניות המשך בעמ" 5

بعد האחרונה החליטה מנהלת ערוץ 2, לאחר פניה של נשיא האקדמיה, המנכ"ר המדעי ויועצי הלשון של רשות השידור, להחיל גם בשידוריה מתוכנות בקרה של לשון הפרסומות ממתכונת הנוהגת ברשות השידור.

בערוץ 2 משמשים הימים, בשרותות חלקיות, חמישה וועצי לשון: במנחתה הערוץ, בשרות החדשנות וכן בטלעד, בקשת וברשת. בנתה 2 השידורים של הטלוויזיה החינוכית בערוץ 2 עוסקים יו"ץ הלשון של הטלוויזיה החינוכית. בזכות התיאום והעבודה המשותפת של היוצרים מכל הרשותות הולכת ונבנית. איחודות מבורכת בלשון הפרסומת המשודרת.

יעוץ הלשון בדרשות – סקירה כללית

הacademy לשון העברית מעסיקה יעוץ לשון ברדיות ובטלוויזיה החינוכית, והם מופקדים על הייעוץ הלשוני בוגפים הללו. אלה מצטרפים יעוץ לשון נוספים העובדים בטלוויזיה הכללית, בגליל צה"ל וכמו, גם בערוץ השני. מתוכנות עבודתם של יעוץ הלשון נקבעת בכל אחד מה גופים המשדרים על פי הצריכים המיוחדים של אותו הערוץ ועל פי המגבילות הנbowות ממסכת העבודה המקצועית להם, מאופי השידורים, מידיעותיהם של המשדרים ומדדך העבודה במקום.

העובדת המעשית

בדרכ כל יו"ץ הלשון עוסקים בהכשרה של עובדים מתחילה ובධרכה של עובדים ותיקים, בעריכה ובתיקוד של טקסטים לפני שידורם, מעירים לשדרים לאחר השידור, מישבים על שאלות מזינים וצופים, ועורכים

מונחים חדשים בתחום הבנקאות ושוק ההון

תשחר – merchandising
עמדת – position
קובץ המונחים שאושר הו"א פרי העבודה של ועדת האקדמיה בראשות מר גدعון להב, וו"ז בנק דיסקונט. עם אנשי הוועדה נמנים חברי מן האקדמיה לשון ואישי ציבור מתחום הבנקאות ושוק ההון. מאז הקמה הוועדה בחודש אפריל 1993, היא זוכה להעתיקות רבתה בעולם הפיננסים, ואנשי עסקים ובנקאות מפנים אליה שאלות והצעות. הקובל שאותו הוא פרק ראשון במילון מקיף של האקדמיה למונחי הבנקאות ושוק ההון, והוא עתידי לראות או בקרוב.

בכ"ט באيار התשנ"ה (29 במאי 1995) התקנסה האקדמיה לישיבה שישית בשנת התשנ"ה. בישיבה זו אישר הקובל הראשון של מונחי הבנקאות ושוק ההון. הנה מונחים אחדים מתוך הקובל:

גיזדור – hedging
פדיום – on-call
חסירה – debit balance
כונו – gater
מועדית (שם העצם) – forward
עתידית – future
מימושית – warrant
נובס – factor, factis

מעשה לשוני מאח פרופ' עוזי אורן

במקורה בעיתון או בספר ישן ונידח, היה עלי הינו מכל עיסוק אחר, ובאותן השנים כבר הייתה מכור לעובות הבלשנות במוחשבים. החזרה אל עולם לשון התיכיה הייתה הנדרת, ובchodו רבה הגהתי את גילוונות המילון.

הלשון והחיבים

בשנה זו התכבדתי בכתיבת מדור של קבוע בעיתון "הארץ", ומדי שבועיים שלושה אני מפרסם בו, בגדיר "תרבות וספרות" (שם משונה), איזו רשימה בענייני "הלשון והחיבים". בחרתי בשם זה למדור הלשון כי אמרתי, לא מן הנכון הוא לנתק את ענייני הלשון מן הביעות האמתיות שדובר העברית נתקל בהן, והרי כבר היה ספר בשם "השפה והחיבים": אין לקורא הרגיל עניין מיוחד לא בלשון פלוני בן אלמוני שחיה בדים ספרד לפני כמה מאות שנים, ולא בשאלות על טיבו של הנושך התלו בנסיבות נשחות או בכתביו דישמייחסים אותו למשמעות פלאומונית שחקד על מסורת לשון חכמים, אף לא בשאלות חכמים שעסק בהן פרופסoro בכל אליבא דעגנון בעסקי "שרה". גם אין זה בדרך כלל מעניינו של המשיכל העברי להתמצא במוניינים מקצועיים דקים, שהוועדות השונות למינים שהעמידה האקדמית דנות בהן.

אכן עד כה דנתי בשאלות מן החיבים, כגון "פלשׁתינה" או "פלסטין", במילים לועזיות ובהשעות זרות על העברית, שאנו נתקלים בכמותן השכם והערב, בשאלת המבטא בימיינו, שאלת הרכוכה כחבל בצווארם של ישראלים שאינם מומצאים אשכזוי מזה ובהתנשאות אשכזיות מזו, בשאלות תצורה מעניינות כגון הרכבת מילים או צורות ריבוי חרוגות לעומת אלה הקפפות לחוקים ברורים, בשאלות של התאמות הכתב העברי לצורכי הקורא ולצורכי העבודה המחשב היום ובעתיד. זאת ועוד, אינני חשוב שיש היום מקום רב לפניות לשון בנוסחה "אל תאמר — אמרו". איני מסכים לדעה ש"כולנו לתלמידים אצל הלשון העברית". ביחס לא נראה לי מן הנכון לחקות את לשונם של חכמי המשנה והמדרשי. האומנים עליינו ללמידה מהם. אטמה. מהם נשאו שמות זרים, ארמיים או יווניים, ושם נתחנכו מילדותם לבני טובים על שפה זרה. ספק אם הייתה העברית להם בגדיר "שפה אופפת כל". ולמשל מנהג לפני פועל בהווה גם להקדים את הנושא לפני הפעול בהווה גם כשהמשפט פותח בהשלמה — נראה לי זו

העובדות. אני יודע שם הוא היה לסיפור מעשייה, שכן שנים כה הרבהndon שמו זה, ואולם כמעט לא ראה איש. שמה אני לספר כי לא זו בלבד שהכחנו נסתיימה ותמונה ההגהה המיגעת נשמחה כמה שנים, אלא שהוא כבר הודפס, ובעוד שבועות מעתים עתידה הוצאה "מאגנס" בשיתוף עם הוצאה "שוקן" להוציאו לאור.

כלולות בו אלפיים מיילים מתקופת התיכיה שחלו לשמש את דורי העברית וקוראייה, והן מושבצות במובאות מעיתוני התקופה ואף מכמה מספריה. יש בהן מילים וביטויים מהיפים, עד שמיאנטי לקראו בספר בשם **מילון המילים האבודות**. לא **אבודות** הן בענייני כי אם **מילים אבודות**, נשוחות בצד הדרך ואיש לא אسفן. תקוותי היא שרבות מהן יראו בה נאות וכמה נאותות למעניינים בספר, עד שallow יחוزو לשמש אותן בעת הצורך. הנה דוגמאות אחדות: **עלן** — ניטרלי, לא עם לא גנד; יוכבר הצהירה בולגריה כי שומר תשמור את **עלנותה** רק כל זמן שום אחת מממלכות הבלון לא תתערב במלחמה" ("וואור תנעיה", גילון ח', עמ' 1), **מי הבינים** — גיל הבוגרות: "אלה אשר הגינו לבינה בימי הבינים, וביה"ש [ובעוזרת השם] לא ידעו טעם זקנים וישראלים חולשים, אתachi אלה אני מבקש" (**חכילת** תר"ן, גילון 10, עמ' ע"ט), **הזריר** — שחרור: "...נאממו בהתנפלות על שוטרים להדרי מידם אסרו אחד" (**השקפה תורס"ד**, גילון ז' עמ' 5). כדי לעורק את ההגותה, שפירשו לחזרו ולקרוא כל מובהה ומובהה של המילון

בשיריות הלב

את חטאנו אני מזכיר: כאשר עליה על לבבי רעינו חדש לי, מוכן אני לשוכח לשעה כל עיסוק אחר, הקודם לו בסדר הדברים הסביר, ההגינוי, ולהקדים להחדר את כל מענייני. כך אירע לי כאשר הייתה עייצה של עבודת הדוקטור ונדמן לי לראות את המזהה "אכזר מכל המלך", שיצא ביוםיהם מתחת עטו של נסים אלוני. כל כך התרגשתי מון הצפייה בו וברוך ההבנה שהAIR ליפתאות תוך כדי ההתרחשויות הנפלאות על הבימה, עד שהחנתי את עבודת המאומצת על הדוקטור, ושלושה שבועות תמים ישבתי וכתבתבי בקדחתנות ביקורת על המזהה, ביקורת שהייתה גם שיר הלל לעלו.

ספר צורה ויצירה

וכך אירע, לצערי, גם לפני כהונה שנים. סיימתי אז לכתוב שבעה מותoxic שמונת הפרקים שייעדתי לספר על תורת ה蟲ות העברית, האמור לתאר בפרוטרוט כל מה שאנו יודעים על צורות לשונו ועל יצירתו, אבל הנה נטעכה כתיבת הפרק השמנני. תחילתה לשעה קלה, מסיבה ארגונית פשוטה: שיבת הארץ לאחר שבתו. אך אז עברתי להורות בטכניון, בתחום מדעי המחשב והבלשנות החישובית, והתחום החדש הזה היה ממש אותו וכיה העסיקני עד שכמעט לא מצאתי שעות פנאי בנפשי לשוב ולבתוב את הפרק השמנני הנכש. כתע — אני: המערכת המורפולוגית כבר הוקמה במחלקה למדעי המחשב בטכניון, וכבר נתיסס במחלקה המקצוע "עיבוד שפות טבעיות", שתכליתו לעירך תכניות מוחשב שיוכלו לעסוק בעוילויות שונות בדומה לכל הנitin לעוילויותיו של דובר הלשון, והמקצוע מעמיד תלמידים מוכשרים וביהם תלמידי מחקר שעבודותיהם מוקדשות לפתרון בעיות בתחריר ובסמנטיקה, כגון ניתוחי משפטיים או הפגת העימיות שבכתב העברי, או גם דרכיהם לתרגום אוטומטי מעברית לשפות אחרות, ואני עצמי כבר עומד מעבר אל פירות מודוקדק של התחריר והסמנטיקה במוחשב — ודאי אוכל להיפנות עתה, להכין את הפרק האחרון של הספר הזה ולהביאו לשם לפני קהל אהובי הלשון, כתוב כמובן בשפה שלנו. כתוב יד זה אכן נמצא על שולחני, וכך אני מזכיר.

המילים האבודות

ספר אחר, שהכחנו ננסה הרבה יותר אך הנה הוא עומד אחר כותלנו, הוא **מילון המילים**

משמעות נבודחן המשך מעמ' 4

והפוך מן הנטיה הטבעית והבראה של הדברים בימינו, והיא להתייחס אל הבינויו כאלו יון הווה של פועל, שדיינו כדי כל פעולה אחר, בעבר או בעתיד.

לשון למידים

אכן הכבוד שאני רוחש לשונו היום הוא שהיבאני לגיבוש הצעה של ממש בדבר תכניות החוגים לשון העברית באוניברסיטאות, ומדוע לא גם במוסדות לימוד נוכחים ממנה: מרכז הלימוד ופתחתו חייב להיות הלשון המשמשת את התלמידים ואת ההורים אחד – היא לשוני. ילדים ונערים רבים נשיכים לחידות שהלשון האנושית חדה להם, וזה מקור משיכתם ללימוד בלשנות. אךطبع הוא אפוא שהבלשנות הכלכלית תלמיד כלפי לשונם של התלמידים. לכן לא מנו הנכון להתחילה את לימודי העברית בלשון ימי קדם, ולעבור קמעא קמעא לתקופה יותר מאורחת עד אשר לבסוף יגיעו לצפייה גם בלשון החדשיה. יותר נכון להבין תחילתה של הלשון שבפניו, בעיתונינו ובספרינו, ורק מנקודת מבט זו לכת אחר כך ולעומוד על המיויחד של בלשון כל תקופה שקדמה לנו. מבחב הקים מתמלאת הארץ במומחים לעברית משנאית, תנאית, מדרשת, בנימיות וכו', ואילו הבעיות הבלשניות הכלליות של ההווה, שהעברית שלנו מושפעת בהן לפחות חלק מכל שפה אחרת, מחווירות והולכות. זאת ועוד, לימודי הלשון העברית "ימיי קדם ועד (כמעט) ימינו", הנעים לפוי טקסטים כתובים, ישנים-חדשניים או גם קצת חדשניים, כשהעיקר באלה האחרונים הוא "מה קלטה הלשון החדשיה מלאה שקדמו לה" – למידים אלה יכולים להיעשות לאו דווקא בחברה דוברת עברית. קחו ספרים עربים או כתבי יד וצידו בהם את המלומדים בניו יורק או בהארווארד, ותראו שניתן להוציא עבודה נקייה מתחת היד גם אם אתה מדבר בביטן ובלבוקן, בשכוב ובקובץ, אנגלית או צרפתית, ורק "זין פטיכון לך" לעסוק לעתים מזמנות בשפה העתיקה או... הרזה – העברית.

כותב יצירתי במיוחד שלח לנו הצעות ל-1-2 מונחים חדשים: על פל שיטטו, הסבו יקרא טרנק (משמעותו מטהר ומנקה), **תולש** הוא צירוף של **אטמול** ושל **אםש**, עצמן שהוא גם בטון יקרא **עצבט**, ומופקרת שהיא לא עליינו גם פרוצה – **מַקְתָּצָה** ועוד ועוד. לכל המחדלים אנחנו מודים במקتاب. החידוש נבחן בחינה עניינית ונשקלים כמו גורמים: מידת נחיצותו של החידוש, תקינות תצורתו והערכות סיכון להתקבל בציבור. כאמור, ההצעות מוצלחות נידונות בוועדות האקדמיה ובמליאתה.

שאלות המאזינים, יש שהן חופפות את הנושאים הנדונים בפינה מミלא, ויש שהן מרחיבות את ירידת הנושאים: מה בין גולש למוגלא? הופעל ת"א – ניצח או ניצחה? מתי התרבות ומתי התרבות: מה בין עקבן לרטרתי? מה בין עיקש לבון עקבן? מדוע העגבנויות? מטה נטולת דגש? שורותיים או שורותיים? מה צורת הרים של שוד, ועוד ועוד.

השואלים והמעיריים באים מכל הגילים ומכל המגזרים. כל פניה נעניית בכתב או בעלפה, ותשובה שיש בהן עניין כליל מובאות בשידור.

יועצי הלשון ברשות השידור: רות אלמגור רmono – יועצת הלשון של רשות השידור, ועיקר עובדתה ברדי. אסתר גולדנרג היא יועצת הלשון לתוכניות הילדים ונוער, בקול-ישראל ומשמשת יועצת לYOUths. צפורה שפירא – יועצת הלשון בקול-ישראל בתל אביב. שולשתן עובדות האקדמיה לשון העברית המשמשות לשידור. דברהה בון-ישראל – יועצת הלשון בתליזיה הכלכלית. דפנה עמית – עורכת לשון המתרגם בתליזיה הכלכלית. יועץ הלשון בתליזיה המנוסה היה גזית. יונתן חינוכית – נתן נחמאס, אף הוא עובד האקדמיה לשון העברית. ערכוז: 2. יועצת הלשון של מנהלת העורך. ראוניה יצחקי. בראשת החדשות יועצת מרגלית גז. וועוזות הלשון של שלושת האזינים: דינה כרמל בטלאז, קרני אלון בקשת ואתי רבינובי' ברשת. בಗיל צה"ל עוסק בייעוץ הלשון ד"ר אבשלום קוור.

תיקון טענות
בגילוון מס' 6 של **אקדום** חלה טעות במאמרו שלABA בנדוד **לקבל פרש**. והראת המילה **פרש** בעברית החדשיה הושפעה מן המילה **prize** (או Preis) ולא כפי שפורסם.

המצוינות המדעית המשך מעמ' 2

את הדרכים האהובות על המחדשים החובבים היא הרכבת של שתי מיללים לפחות צירוף למילה אחת (להלן בסיסים). לאקדמיה מוצעים חידושים רבים ומאלפים שנוצרו בדריך זו. הנה ננים אחדות: עגבניות שררי – **עגבנִישׁיות** (=עגבניות של ערבית). אורכה של הפינה היומיית **רגע** – **דף**, ואילו כנגד הפקס' **נססיות**, flier – **דף**, והוצע **שכְּבֵב** (שיכחה בכתב). במקتاب אחד מספרת לנו הכותבת על אחיהנה בן השנתיים וחצי שנחנן בחוש לשון נדר, והוא מתעקש להבחין בין **מדרגות** לבין **נדרגות**, הן המדרגות הנערות (נע+מדרגות).

לשון הפרסום המשך מעמ' 3

הלשון של רשות השידור, ואולם שם עיקר העיסוק בתחום הלשון נעשה בעקבות הדרכה, בעת הכשרת השדרים החדשניים. בטליזיה הכללית משמש, בנוסף על ייעץ הלשון, גם עורך לשון התרגומים. בשינויו החינוכית נתמנה ויעץ לשון אחד, והוא עוסק בייעוץ הלשון לשדרים, בעריכת התרגומים ובירכת השדרים לבעלי הספר. כמו כן הוא אחראי לשון התכניות המשודרות בערך 2 מעתם הטלויזיה החינוכית. יש שתוצאות עבודתם של יועצי הלשון ניכרות בשינויו מהגיהם הלשוניים של הדוברים: מיפה המלעלית ההיסטורית הייתה בפי רוב הדוברים ל-**חִיפָה** (במלרע); בזוכות יצרני דבש חרוצים, שהפליגו בפרסוםיהם בשבח אכילתנו של מzon מלכות, נשגרה ההגיה **מְזוֹן מֶלֶכֶת**, אף כי **מלך** הדברים כמעט בדרך ריבון על **המְלָכָות האנושיות**; **צִחְיָות** חדר הניתוח, כשהיו במרכזי הציבור בחיית שוואית. הלו ונתקבעו בפי הציבור בחייב שביתן, מילים שחדשה האקדמיה, כגון קלטה, שוללה או משיבון – נזרזה קליטהן הציבור בזכות שידורי הרדיו והטלוויזיה.

גיבוש לשון השידור

את היסודות לייעוץ הלשון ברדיו ובטלויזיה הניח אבא בנדוד, בהיותו יועץ הלשון בקול-ישראל. הוא העמיד מערכת של כללי ניסוח מעוגנים הטוב בשון השידור: ניסוח החדשות והיומנאות, דברי קישור, תכניות המזיקה לשונית. את הכללים הדפיס, במו יידי, בספר **מדרייך לשון לרדיו ולטלויזיה**. מדריך הלשון שמש תחילת את השדרים ואת יוצאי הלשון ברדי, אחר כך אימצוהו גם שדרי הטלויזיה הכלכלית, הטלויזיה החינוכית וגלי צה"ל, והיומן משורדים לאورو גם בערכוז. 2. יועצי הלשון של כל רשותות המשדרות עובדים בעצה אחת ונוועדים לפגישות תקופתיות. הם הולכים ומגבשים מעין תורה ניסוח שבעל פה על פי צורכי השעה ועל פי התמורות המתחוללות בלשון. שאלות שלא נמצאת להן פתרון מופנות למזכירות המדעית של האקדמיה ללשון העברית, ואם יש צורך בכך מובאות לדין בועדת הדקדוק, בזועדה למילאים בשימוש כללי או באחת מועדות המונחים.

רגע של עברית

יועץ הלשון ברדיו עורך את הפינה היומיית **רגע של עברית**. אורכה של הפינה שתי דקות, והיא עוסקת הן בתקנת הלשון הון בתיאור הלשון. ביום הפינה שואבת נצח בכבד מן הנושאים המועולים בה משאלות ונתגבות של המازינים הנקוטות במשיבון מיוחד של חברות טככלל.

תהייה לנו שפה אחת

פניות האיבור לוועד בשנים 1908-1926

mobia canan makkab me-shtat ha-gannat rehoka horoivin al uvd ha-lashon (Tzouda 6). Al ha-makkab zorifa reshimit monhimim be-tahom ha-mashukim u-melachet ha-id she-hi nhogim b'gani ha-yeladim u-shelham nozka'ha ha-gannat be-ubodtha. Va ha-makkab ha-kadom bi-yoter ha-mezi'i be-arkeinu uvd ha-lashon, shvo ba-ksha min ha-zibor al ho-ved la-siyu kabiyut "melim ha-nochot la-dvor ha-chi".

Morim achrim biksho uvrha kabiyut monhimim be-tahomim rabiim. Shemata chayim u-yilkomiyin, miyisid bi-tit ha-sfar bra-sh penei u-mannahlo, shlich lo-oved ha-azotot u-shalot ha-noggot le-monchi ha-hanasha, veg be-dbariyo camo be-maktaba shel ha-gannat, nicker ha-zoruk shel ha-morim be-gofu smachot shikbu minoyach ahid. Be-maktabiyo u-yilkomiyin matznel ul shemachor barra ha-yidush monhimim be-atzmo: "dantzi boza la camora halcha be-peni rovto, ci am catlmid hadan le-pni rbo le-muin ha-umidim ul spakotai, va-asir torah ahava am tabu le-usok be-krov b'shalot ha-alla u-lcavdi b'tashuvotיכם" (Tzouda 13, 1909); "rab ha-melim chadshi le-ragel ha-melacha manas" (Tzouda 36, 1912).

בסוף שנת 1911 הווoud מקבל מכתב מצבי אורלוב, לימיים צבי נשרי, מורה להתעמלות בגימנסיה הרציליה ומניחי היסוד לחינוך הגוף בארץ. הכותב שולח רשות "טרמינניים מהויתר נחוצים בלימוד ההתעמלות" (תעודה 32) וմבקש את חוות דעתו של הוועד עליהם. הוא מוסיף: "ממקומות שונים פנו אליו בבקשת לשולח רשות טרמינניים להתעמלות לבן מהרתו במשלה הרשימה לאשר. ישתדל נא גם הוועד לנתר את בקורתו במוקדם באפשרות".

בגלויה שנשלחה מהזון לאנץ הכותב פורסם לפני ועד הלשון שורה של שימושי לשון הרוחים בפי ילדי הגולה ומוריהם, כגון "לאן ש..." ו-"מתי ש..." ומקווה שהועוד יצילח לעבר את אותן השגיאות הגסות, שרק במכתבי שדכנים הולם אותם מוקומים" (תעודה 42, פלד פודול', 1912).

לא רק אנשי חינוך פנו לוועוד; גם בעלי עיסוקים שונים נזקקו לו. אליעזר הופיין, מנהל בנק אפ"ק, זקוק למונחי הבנק "והכתביב שליהם הנכון" (תעודה 159, 1919). גם במחלקה הכספית של ועד הציריים "מתקשים לעתים קרובות בתרגום המדויק של מבטאים טכניים ידועים השכיחים מאר בשפות האירופיות" (תעודה 173, 1919), ולמחלקה הטכנית של ועד הציריים דרושים מונחים במקצועם הבנאות (טעודה 181).

הheet רואבן מייסטר מהיפה שולח רשימת מילים ביידיש וمبקש
לתרגם אותן לעברית עד כמה שאפשר בכדי שנוכל להשתמש
בשפטנו אג"ר (ח'זודה 205, 1923).

חברת מניות פלשתינאית "חרום" החלטה לנהל את עניןיה בעברית, ולכון דרושים לה "מוניינים שוננים לכל עבודה מכל המקרים ובעיקר כלי ברזל לבנות, נפחות, לרהיטים וכו'" (תעודה 207, 1924). הסדרות מדיצינית "חרסה" מבקשת רשות מילימ שקבע הוועד, ומבטיחת "אנחנו נמציא את הרשימות האלה לכל סנייפנו ונתן להם הוראות ביחס לשימוש במונחים אלה" (תעודה 208, 1924).

משעשח הוא מכתבם של חברי קבוצת הפועלים דגניה: "בין מתוכחים נפלו חלוקי דעתות. אחד אומר 'מגילה נקראת' והשני 'מגילה נקראת' [...] ולא שככה דעתם עד שהחליטו לפנות לכ'" (תעודה 182, 1920).

כתובו: רבקה שוקי וצוות מכון מז"א